

UČEBNÍ OSNOVY ZÁKLADNÍ DEVÍTILETÉ ŠKOLY

ZEMĚPIS

6.—8. ročník

CS

Z-2

(5,64)

STÁTNÍ PEDAGOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ

Georg-Eckert-Institut BS78

1 234 102 9

ČEBNÍ OSNOVY ZÁKLADNÍ DEVÍTILETÉ ŠKOLY

ZEMĚPIS

6. — 8. ročník

Georg-Eckert-Institut
für internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
Schulbuchbibliothek

37324

Internationales Schulbuchinstitut

Braunschweig

- Bibliothek -

1964

STÁTNÍ PEDAGOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ

PRAHA

Schváleno výnosem ministerstva školství a kultury
ze dne 8. července 1960, č. 27 723/60 - 1/1

ČS
Z-2 (5,64)

UČEBNÍ PLÁN
ZÁKLADNÍ DEVÍTILETÉ ŠKOLY

Učební předměty	Ročník	1	2	3	4	5	6	7	8	9	cel- kem
1. Mateřský jazyk a literatura		11	13	10	8	8	6	6	5	5	72
2. Ruský jazyk		—	—	—	2	2	2	3	3	3	15
3. Občanská výchova		—	—	—	—	—	1	1	1	1	4
4. Dějepis		—	—	—	—	—	1	2	2	2	7
5. Zeměpis		—	—	—	—	—	3	2	2	—	7
6. Matematika ¹⁾		4	5	5	5	5	6	5	5	5	45
7. Vlastivěda		—	—	3	3	4	—	—	—	—	10
8. Fyzika		—	—	—	—	—	—	2	2	3	7
9. Chemie		—	—	—	—	—	—	—	2	3	5
10. Přírodopis		—	—	—	—	—	3	2	2	2	9
11. Tělesná výchova		3	3	3	2	2	2	2	2	2	21
12. Výtvarná výchova		1	1	1	2	2	2	2	2	—	13
13. Rýsování		—	—	—	—	—	—	—	—	2	2
14. Psaní		—	—	—	1	1	—	—	—	—	2
15. Hudební výchova		1	1	1	1	1	1	1	1	1	9
16. Pracovní vyučování		1	1	1	2	2	3	3	3 ²⁾	3 ²⁾	19
Celkem hodin týdně		21	24	24	26	27	30	31	32	32	247
17. Nepovinné vyučování ³⁾		—	—	—	—	—	2	2	2	2	8
18. Zájmové kroužky		—	—	2	2	2	2	2	2	2	14

¹⁾ V 1.—5. ročníku »Počty«.

²⁾ Z toho pro dívky po 1 hodině týdně základní příprava k péči o správnou výživu a k péči o dítě.

³⁾ Kurs šití a vaření v 6.—9. ročníku,
sborový zpěv v 6.—9. ročníku,
cizí jazyk v 7.—9. ročníku,
výtvarná výchova v 9. ročníku;

praktika:

- a) z biologie v 6.—9. ročníku,
 - b) z fyziky v 7.—9. ročníku,
 - c) z chemie v 8.—9. ročníku,
- sportovní hry v 6.—9. ročníku.

Z E M Ě P I S

6.—9. ročník

Úkolem vyučování zeměpisu je seznámit žáky se základními zeměpisnými poznatky o přírodních, demografických, politických a hospodářských poměrech Československé socialistické republiky, socialistických zemí a ostatního světa, dát jim elementární vědomosti o mapách, naučit je číst mapy a pozorovat zeměpisné jevy, přispívat k všestrannému rozvoji myšlení, schopností a zájmů žáků a k jejich výchově v duchu materialistického světového názoru a komunistické morálky.

Žáci si při vyučování zeměpisu osvojují tyto zeměpisné vědomosti, dovednosti a návyky:

- a) Vědomosti o Zemi jako vesmírném tělese a o glóbu, o složkách a zákonitostech geografického prostředí.
- b) Vědomosti o základních fyzickogeografických rysech světadílů, o jejich obyvatelstvu a politickém rozdělení — se zvláštním zřetelem ke společenskému řádu, k postavení a zápasu pracujících i k hospodářství v nejdůležitějších státech. Podrobnější zeměpisné vědomosti o zemích socialistických, zejména o SSSR, a o jejich vztazích. Znalost polohy a nejdůležitějšího místopisu probíraných států podle geografických map.
- c) Všestranné základní vědomosti ze zeměpisu ČSSR, se zvláštním důrazem na místní oblast (podrobnější vědomosti o místní krajině, okresu a kraji), na výrobní úseky hospodářství a na nejdůležitější hospodářské úkoly výstavby socialismu. Znalost základního místopisu podle mapy ČSSR.
- d) Elementární vědomosti o hospodářství všeobecně a vědomosti o rozdílech mezi hospodářstvím kapitalistickým a socialistickým, o zákonité převaze socialismu, o postavení a soutěžení obou společenských soustav.
- e) Elementární vědomosti o mapách, o vyjadřování fyzických i ekonomických jevů, a dovednosti číst geografické i podrobné mapy.

f) Dovednosti pozorovat zeměpisné jevy v krajině a jednoduše je popsat. Dovednosti používat přístrojů, zvláště pro orientaci.

Zeměpis rozvíjí myšlení žáků. Učí je rozumět důležitým fyzikogeografickým zákonitostem, to jest nejpodstatnějším souvislostem mezi složkami geografického prostředí. Žáci poznávají např. souvislosti mezi utvářením povrchu pevnin a vodní sítí, mezi polohou místa na Zemi, vzdáleností od oceánu a jeho podnebím, mezi nadmořskou výškou pevniny a podnebím, mezi podnebím a vodní sítí, vodností řek i vegetací.

Žáci se dále seznamují s důsledky socialistických a kapitalistických výrobních vztahů, s jejich vlivem na politické a hospodářské poměry zemí, na postavení lidu, na vztahy mezi státy.

Při vyučování zeměpisu se vysvětlují i vztahy mezi fyzikozeměpisnými a ekonomikozeměpisnými jevy, např. vztahy společnosti ke geografickému prostředí, vztahy mezi rozmístěním zemědělské i průmyslové výroby, dopravy a osídlením.

Výkladem vybraných zeměpisných jevů přírodních i společenských a jejich zabezpečováním přispívá zeměpis k vytváření a rozvíjení základů vědeckého světového názoru žáků. Žáci se učí správně vyjadřovat, popisovat a jednoduchým způsobem vysvětlovat zeměpisné jevy.

Podstatným úkolem zeměpisu je přispívat i k ideově politické a morální výchově žáků. — Spolu s vysvětlováním politických a ekonomických jevů rozvíjíme zájem žáků o řešení politických a hospodářských problémů ČSSR, o otázky výstavby v SSSR a v ostatních socialistických zemích. Rozvíjíme jejich zájem i o ostatní svět, který je dějištěm hospodářského a politického zápasu pracujících, boje za mír a soutěžení mezi oběma světovými soustavami.

Důležité postavení má zeměpis ve výchově žáků k socialistickému vlastenectví a proletářskému internacionalismu. Seznamujeme žáky podrobně s krajem, v němž žijí, s přírodou, s hospodářstvím i s nejvýznamnějšími kulturními památkami a památnými místy naší vlasti. Seznamuje žáky se zeměpisem Sovětského svazu i ostatních socialistických zemí, s výsledky i perspektivami jejich výstavby a vzájemné spolupráce. Seznamuje je i s nejvýraznějšími znaky a důsledky kapitalistického řádu v zemích ostatních.

Důležité je zvláště vyučování o ČSSR a SSSR. Vysvětlujeme žákům např. bratrskou družbu Čechů a Slováků jako jednu

ze základních podmínek naší socialistické výstavby. Na příkladech spolupráce socialistických zemí ukazujeme žákům, že rozvoj naší vlasti je podmíněn i rozvojem ostatních zemí a bojem pracujícího lidu v koloních a kapitalistických zemích.

Stranickým zaujetím a přesvědčivým výkladem učitel pěstuje u žáků lásku k domovu a k vlasti, k našemu pracujícímu lidu, k dělnické třídě a komunistické straně, k lidu Sovětského svazu a ostatních socialistických zemí i k pracujícímu lidu kapitalistické části světa. Probouzí v žácích odpor a nenávisť k nepřátelům naší vlasti a socialismu. Vede žáky k činné účasti na výstavbě naší země.

Vyučování zeměpisu přispívá též k branné přípravě žáků hlavně tím, že je naučí pozorovat zeměpisné jevy v krajině, orientovat se a číst podrobnou mapu.

Při výkladu zeměpisných jevů, zvláště z ČSSR, přispívá vyučování zeměpisu i k estetické výchově žáků. Ukazuje krásy krajiny a cílevědomého přetváření přírody, krásu velkých staveb a sídel. Působí i tím, že se používá umělecky hodnotných pomůcek a jiných prostředků.

Základním rysem učiva je jeho aktuálnost a významný podíl poznatků o politických a hospodářských poměrech. V zeměpise ČSSR se združňují též poznatky o geografickém charakteru výroby a o produkčních souvislostech úseků a odvětví.

Důležitá je i podrobnější znalost místní oblasti. Vyučování zeměpisu pěstuje u žáků zájem o místní oblast (obec, okres, kraj) a učí je hlouběji rozumět geografickému prostředí, hospodářským poměrům a výstavbě oblasti, v níž žijí.

Hlavním oborem učiva je regionální zeměpis. V jeho systému je odstupňována hloubka a podrobnost učiva. Učivo o Evropě je podstatně podrobnější než učivo o ostatních světadílech. Podobně učivo o socialistických zemích, zvláště o SSSR, je podrobnější než o zemích kapitalistických.

Nejdůležitější součástí učiva je zeměpis ČSSR.

Obsah učiva, společný všem školám, se doplňuje podrobnějším učivem o místní krajině, okrese a kraji. Učitelé zpracovávají soustavu zeměpisných poznatků místních a rozdělují je do ročníků (zvláště do 8. ročníku). Na každé škole se vypracuje i soustava zeměpisných vycházek a zájezdů.

Důležitou součástí učiva ve všech ročnících jsou i zeměpisné činnosti: užívání map, čtení tabulek, pozorování, měření zeměpisných jevů a orientace v přírodě.

Elementární zeměpisné přípravy se žákům dostává již ve 4. a 5. ročníku ve vlastivědě. Žáci se seznámí s orientací podle světových stran, s nejdůležitějšími jevy v místní krajině a okrese, s přehledem ČSSR, a naučí se číst mapu ČSSR.

Do 6. ročníku je zařazeno učivo o Zemi, glóbusu, o povrchu Země i o jeho znázornění na mapách a elementární učivo o světadílech (kromě Evropy). V 7. ročníku je učivo o Evropě a Sovětském svazu. Učivo nejdůležitější a nejpodrobnější — o naší vlasti — je v 8. ročníku. K ucelenosti obsahu jednotlivých ročníků přispívají závěrečná shrnující témata.

V učivu o světadílech i o jednotlivých zemích sledujeme též jejich polohové vztahy k naší vlasti a srovnáváme jejich rozlohu, geografické prostředí i hospodářství a život pracujících s poměry u nás. I tímto způsobem se posiluje postavení zeměpisu ČSSR jako hlavní součásti učiva.

Základním požadavkem je aktuálnost obsahu vyučování. Vysvětlujeme proto zeměpisné poměry zemí podle nejnovějších údajů a zpráv. Vedeme žáky k tomu, aby sledovali důležité události u nás i ve světě a při vyučování se těmito událostmi zabýváme, zvláště jejich geografickou stránkou. Vyučování má tedy vedle hlavního obsahu, určeného osnovami, i obsah obrábějící nejdůležitější jevy současného dění.

Zřetel k současnému dění ve světě i k úkolům naší výstavby podněcuje aktivnost žáků. Vedeme je k tomu, aby do vyučování přinášeli výsledky svých pozorování, své zkušenosti a vědomosti o zeměpisných jevech i o současném dění. Zároveň volíme vyučovací metody i postupy a řídíme vyučování tak, aby se ho žáci co nejaktivněji zúčastnili promýšlením poznatků a praktickými činnostmi.

Nejdůležitější praktickou činností žáků je čtení školních map i pomocného materiálu (jako tabulek a grafů v učebnici) a pozorování při vycházkách, turistice a školních zájezdech.

Žáci poznávají, že se učením o zeměpisných poměrech naší vlasti, Sovětského svazu i ostatního světa připravují pro život v socialistické společnosti. Poznávají, že jim to umožňuje další sebevzdělávání z knih a časopisů, map, z pořadů televize, rozhlasu, filmu, při turistice, na výletech.

Důležitým požadavkem na vyučování podle nových osnov je jeho názornost. Při vyučování užíváme vždy map, názorných vyobrazení z učebnice, vhodných nástěnných obrazů, promítáme filmy nebo vybrané diapositivy či obrázky z diafilmu, případně

použijeme přístroje nebo modelu. Užíváme i náčrtů na tabuli. K názornosti přispívají i zeměpisné vycházky.

Pro přiměřenost má význam nejen rozsah a výběr učiva, ale i volba metod, prostředků a postupu vyučování. Učivu méně dostupnému věnujeme relativně větší počet hodin, abychom je mohli důkladně a různými způsoby vysvětlit, procvičit a opakovat jeho základní obsah.

Nové osnovy ukládají takové množství učiva, jež můžeme podrobně vysvětlit a procvičovat a zaměřit se na práci s mapami. Práce s mapami je jedním z hlavních prostředků mimo jiné i proto, že jejich využití činí zeměpisné učivo dostupnějším.

Nové pojetí vyučování zeměpisu se projevuje i v konkrétních požadavcích na formy, metody i prostředky vyučování:

Hlavními formami jsou vyučovací hodiny v učebně i vycházky a zájezdy, obsahující zeměpisná cvičení a pozorování fyzikozeměpisných jevů i sídel, dopravy a výroby.

Vyučovací hodiny obsahují obvykle zevrubné a názorné vysvětlení učiva a jeho procvičení praktickými činnostmi žáků, z nichž je nejdůležitější čtení map. Při vyučování vysvětlujeme učivo obsažené v učebnici, doplňujeme je místním zeměpisným učivem a aktualizujeme je. Výklad musí být srozumitelný, zajímavý i ucelený.

Při procvičování učiva je nejdůležitějším prostředkem čtení map. Žáci popisují polohu, polohové souvislosti, poměry povrchu, vodstva, usuzují o podnebí, o osídlení a hospodářství — podle druhu a obsahu mapy. Při procvičování využívají tabulek, diagramů a jiných schémat.

Při výkladu, procvičování i opakování zeměpisného učiva se systematicky užívá srovnávání.

Učitel soustavně dbá na dobrou jazykovou úroveň ústních i písemných projevů žáků a svým výstižným, přesným a jazykově správným vyjadřováním je jim vzorem.

Žáci si mají učivo osvojit v podstatě již při vyučovacích hodinách. Zkoušíme zpravidla jen učivo procvičené a zopakované, jen nejdůležitější obsah starších témat. Kromě vědomostí zkoušíme vždy i čtení map. Obsahem domácí přípravy je opakování učiva podle učebnice a map.

Doporučuje se věnovat během roku část hodin opakování. Opakovací hodiny mají obsahovat docvičení učiva a utřídění vědomostí — zvláště srovnáváním. Jistý počet hodin věnujeme

vycházkám podle plánu námětů a stanovišť, vypracovaného učiteli školy.

V počtu hodin, uvedeném u jednotlivých témat, jsou obsaženy i hodiny opakovací. Údaje o počtu hodin nejsou závaznou normou.

Hodiny, pro něž není v osnovách stanoveno učivo, využívá učitel v průběhu celého roku především k docvičování učiva nebo k besedám, předvedení filmů, k zajímavé četbě z přístupné zeměpisné literatury, k cvičením s podrobnou mapou v terénu apod.

6. ročník

(3 hodiny týdně, 99 hodin za rok)

FYZICKÝ ZEMĚPIS A ZEMĚPIS SVĚTADÍLŮ

1. Nad mapou ČSSR (4 hodiny)

Místní krajina, okres, kraj; poloha v ČSSR. Opakování o ČSSR čtením mapy. Poloha ČSSR v Evropě.

2. Země, glóbus, mapa polokoulí (8 hodin)

Tvar Země. Jak vzniká den a noc. O sluneční soustavě. Vítězství vědy nad náboženskými smyšlenkami. Prvenství SSSR v dobývání vesmíru. Poledníky a rovnoběžky na glóbusu, na mapě polokoulí, na mapě ČSSR. Jejich směr v místní krajině — určování světových stran.

3. Povrch Země a jeho znázornění na mapě (9 hodin)

Povrch Země, světové moře a pevniny. Světadíly se zvláštním zřetelem k Evropě, poloha ČSSR. Členitost souše a znázornění povrchu na zeměpisné mapě. Oceány a pevninské vodstvo. Znázornění na zeměpisné mapě. Znázornění povrchu a vodstva na podrobné mapě, zvláště na mapě místní krajiny.

4. Podnebné pásy na Zemi (9 hodin)

Zdánlivá dráha Slunce na obloze, vrcholení Slunce. Příčiny střídání čtyř ročních období. Délka dne a noci na různých místech Země. Rozdělení Země na podnebné pásy. Poloha ČSSR v severním mírném pásu.

5. Afrika (9 hodin)

Mapa Afriky. Poloha Afriky se zřetelem k Evropě a ČSSR. Přírodní poměry. Obyvatelstvo a politické rozdělení Afriky, nejdůležitější státy a města. Kolonialismus a rasismus. Národně osvobozenecký boj afrického lidu až do konečné porážky kolonialismu. Příklady pomoci Sovětského svazu a ČSSR africkým zemím.

6. Austrálie a Oceánie (3 hodiny)

Mapa Austrálie. Přírodní poměry Austrálie a Oceánie. *Australský svaz*, kapitalistický stát.

7. Amerika (12 hodin)

Mapa *Severní Ameriky*. Přírodní poměry Severní Ameriky. Obyvatelstvo a politické rozdělení, hlavní města nejdůležitějších zemí. *USA*. Velké třídní rozdíly, život pracujícího lidu. Příklady kapitalistického hospodářství. Největší města. Snahy o světovládu; boj národů za světový mír.

Země při Mexickém zálivu a v Karibském moři. Kuba — socialistický stát.

Mapa *Jižní Ameriky*. Přírodní poměry Jižní Ameriky. Obyvatelstvo a politické rozdělení; státy a nejdůležitější města. Závislost zemí na *USA*. Život lidu. Náboženství jako nástroj kapitalismu k ovládnutí lidu. Boj pracujících za nezávislost zemí.

8. Antarktis (1 hodina)

Přírodní poměry; příklady nových objevů.

9. Asie (20 hodin)

Mapa Asie. Přírodní poměry. Přehled obyvatelstva a politické rozdělení. Poloha Sovětského svazu.

Oblasti a státy Asie:

Přírodní poměry a politické rozdělení. Kapitalistické státy a závislé země, nejvýznamnější města. Následky vlády kolonizátorů. Příklady průmyslové i zemědělské výroby a života pracujících — i náboženských přežitků. — Jihozápadní Asie, jižní a jihovýchodní Asie. Podrobněji: *Indie*, *Indonésie*. Příklady spolupráce s SSSR a ČSSR. — *Japonsko*, kapitalistický průmyslový stát.

Čínská lidová republika, mohutný socialistický stát. Přírodní poměry, obyvatelstvo a hospodářství. Velké úspěchy lidu pod vedením Komunistické strany Číny v boji za svobodu země a výstavbu socialismu. Přátelství a spolupráce s SSSR, s naší vlastí a s ostatními socialistickými zeměmi.

Mongolsko, jeho socialistický rozvoj. *Korea*, vítězství nad agresí kapitalistických zemí. Výstavba socialismu. *Vietnam* a jeho socialistická výstavba.

10. Přehled světadílů (kromě Evropy) (10 hodin)

Mapy světa.

Přehled přírodních oblastí — jejich podnebí a rostlinstvo. Oblasti tropických pralesů a savan, oblasti pouští, stepí a subtropického rostlinstva. Oblasti lesů mírného pásu a tunder. — Čtení map světa a světadílů.

Přehled politického rozdělení světadílů. Významnější státy kapitalistické. Úspěchy národně osvobozenického boje, nové státy. Socialistické státy, spolupráce a výstavba. — Hlavní města států a důležité přístavy, čtení map.

Vycházky (9 hodin)

Obzor, orientace podle slunce a kompasu. Pozorování povrchu místní krajiny, vodstva, dopravních cest a sídlišť — čtení podrobné mapy. Její měřítko a hlavní značky.

Docvičování, besedy, filmy, četba (5 hodin)

Praktické práce (během roku)

Orientace v krajině podle přístrojů a orientace podle mapy. Čtení základního obsahu místní podrobné mapy. Jednoduché měření a pozorování v krajině. Pozorovat vrcholení Slunce, sledovat teploty, srážky, oblačnost, směr větrů, místní tok, činnost vody. Určovat zeměpisnou polohu, číst mapu světa a mapu světadílů. Odhadovat v mapách vzdálenosti podle šířkových stupňů. Srovnávat poměry zemí podle mapy. Vyhledávat v tabulkách rozlohu států, počet obyvatelstva a hlavní města, popřípadě i jiné údaje.

7. ročník

(dvě hodiny týdně, 66 hodin za rok)

ZEMĚPIS EVROPY A SOVĚTSKÉHO SVAZU

Evropa (31 hodin)

1. Přehled Evropy (7 hodin)

Fyzická mapa Evropy. Poloha Evropy vzhledem k ostatním světadílům. Rozloha Evropy, srovnání s ostatními světadíly. Členitost Evropy. Přehled povrchu Evropy, se zvláštním zřetelem k ČSSR.

Opakování o příčinách vzniku čtyř ročních období a o podnebných pásích. Přehled podnebí Evropy. Přehled vodstva a vegetačních oblastí v Evropě. Obyvatelstvo a nejdůležitější státy. Poloha ČSSR.

2. Oblasti a státy Evropy (24 hodin)

Mapy jednotlivých oblastí Evropy a hospodářská mapa Evropy.

Přírodní poměry oblastí a jejich politické rozdělení. Příklady hospodářství a politických poměrů. Postavení a třídění zápasů pracujících v kapitalistických státech, výstavba a vzestup životní úrovně ve státech socialistických.

Státy jižní Evropy. *Itálie*, kapitalistický stát, úloha církve a Vatikánu. *Jugoslávie*. *Řecko*. *Albánie*. Státy *Pyrenejského poloostrova*, fašistická diktatura.

Státy západní a státy severní Evropy. Podrobněji *Velká Británie*. a *Francie*. Přehled ostatních západoevropských států. Příklady hospodářských poměrů a života pracujících, rozklad koloniální říše západoevropských států. Severoatlantický pakt. Přehledně státy severní Evropy.

Státy střední a jihovýchodní Evropy. Alpské země — *Rakousko* a *Švýcarsko*. *Německo* — vznik NSR a NDR. Německá spolková republika — militarismus, protilidová politika buržoasie.

Německá demokratická republika, první německý stát dělníků a rolníků. Boj německého lidu o sjednocení Německa. Význam NDR pro bezpečnost ČSSR. — *Polsko. Maďarsko. Rumunsko. Bulharsko*. Osvobození lidu, výstavba socialismu, industrializace, socializace zemědělství. Přátelství a spojenectví s SSSR. Příklady vztahů k ČSSR. Rada vzájemné hospodářské pomoci, obranné společenství zemí Varšavské smlouvy.

Svaz sovětských socialistických republik (20 hodin)

Přehled SSSR

Fyzická mapa SSSR. Rozloha — největší stát světa. Přehled povrchu, podnebí, vodstva a vegetačních oblastí.

Obyvatelstvo. Bratrská spolupráce všech národů při výstavbě komunismu pod vedením Komunistické strany Sovětského svazu. Hrdinství sovětského lidu — sovětské vlastenectví. Socialistické zřízení.

Oblasti SSSR

Politická mapa SSSR, rozdělení území SSSR na svazové republiky, jejich hlavní města. Příklady hospodářství a výstavby. Důležitá průmyslová střediska.

Evropská část SSSR, Moskva. Ural, západní a východní Sibiř, Daleký východ. Středoasijské republiky.

Rozvoj hospodářství a kultury v SSSR

Hlavní průmyslová odvětví, jejich rozmístění, nejdůležitější střediska. Zemědělství a jeho oblasti. Doprava. Sovětské školství, kultura. Perspektivní plán výstavby komunismu.

Přehled zemí socialistické soustavy a kapitalistických států Evropy (5 hodin)

Současné rozdělení světa. Poloha evropských a asijských zemí socialistické soustavy. Srovnání jejich rozlohy a lidnatosti. Spolupráce socialistických zemí. Vedoucí postavení SSSR. Vstup výroby a životní úrovně v socialistických zemích. — Přehled evropských kapitalistických zemí. — Idea mírového soužití a soutěžení mezi zeměmi socialistickými a kapitalistickými.

Vycházky (6 hodin)

Orientace. Práce s podrobnou mapou. Pozorovat a popisovat

širší okolí obce, jeho povrch, vodní síť, dopravní cesty, sídla a závody.

Docvičování, besedy, filmy, četba (4 hodiny)

Praktická práce (během roku)

Čtení podrobných map místního kraje a čtení přehledných map. Čtení hospodářských map a kartogramů Evropy a SSSR. Určování zeměpisné polohy daných míst a území. Odhadování vzdáleností podle šířkových stupňů. Čtení diagramů a přehledných tabulek o zeměpisných poměrech, zvláště o výrobě v socialistických státech. Sledování zpráv v denním tisku o výstavbě v SSSR a ostatních socialistických státech a důležitých zpráv o státech kapitalistických.

8. ročník

(2 hodiny týdně, 66 hodin za rok)

ZEMĚPIS ČESKOSLOVENSKA

1. Poloha ČSSR v Evropě a v socialistickém táboře.

Sousedství se Sovětským svazem — význam pro výstavbu a naši bezpečnost (1 hodina)

2. Přehled přírodních poměrů (13 hodin)

Fyzická mapa ČSSR.

Povrch

Česká vysočina a Karpaty. Jednoduchá geomorfologická charakteristika význačnějších horopisných celků a místního horopisného celku. Nerostné bohatství naší vlasti — hlavní oblasti a druhy nerostných surovin. — Podrobně povrch a nerostné suroviny v místní krajině.

Podnebí, vodstvo a rostlinstvo

Hlavní odlišnosti teplotních a srážkových poměrů, význam pro zemědělství. Klima místní krajiny.

Říční síť podle úmoří. Vodopisné poměry místní oblasti. Vodnost hlavních řek a veliké vodní stavby. Význam hlavních řek a péče socialistického státu o vodní hospodářství.

Lesy v ČSSR, odlišnosti v jejich skladbě a hlavní oblasti. Lesy v místní oblasti. Chráněná území, ochrana přírody. Význam lesů, naše lesní hospodářství.

3. Obyvatelstvo (2 hodiny)

ČSSR — socialistický stát — pevný svazek dělníků, rolníků a inteligence v čele s dělnickou třídou. Vedoucí úloha KSČ. Jednotný stát dvou rovnoprávných bratrských národů, Čechů a Slováků.

Rozmístění a zaměstnání obyvatelstva. Zvyšování hmotné a kulturní úrovně lidu.

4. Kraje (24 hodiny)

Hospodářská mapa ČSSR a mapa místního kraje.

Geografické prostředí a místopis kraje, hlavní rysy hospodářství, příklady výroby. Důležitá hospodářská střediska a oblasti — i střediska správy a kultury. Příklady výstavby. — (Místní okres a kraj podrobněji — 3 až 5 hodin.)

České kraje. *Středočeský kraj* a Praha, hlavní město státu a nejdůležitější strojírenská oblast. *Jihočeský kraj*. *Západočeský kraj*, Plzeň, Leninovy závody, lázeňství. *Severočeský kraj*, těžba uhlí, energetika, chemický průmysl a sklářství, chmelářství. *Východočeský kraj*, textilní průmysl. *Jihomoravský kraj*, Brno, středisko strojírenství a veletrhů. Severomoravský kraj, Ostravsko, důležitý uhelný revír, hlavní hutní závody.

Slovenské kraje. Politický a hospodářský význam industrializace. *Západoslovenský kraj*, Bratislava, sídlo slovenských národních orgánů a průmyslové středisko, jihoslovenské zemědělství. *Středoslovenský kraj*, výsledky výstavby v Pováží a v Pohroní. *Východoslovenský kraj*, jeho socialistická výstavba.

Přehled krajů.

5. Přehled hospodářství (12 hodin)

Základní úkoly našeho hospodářství, dovršení výstavby socialismu v naší vlasti, spolupráce s ostatními socialistickými zeměmi. Členění národního hospodářství. Výrobní úseky hospodářství.

Průmysl

Hlavní rysy výroby v odvětví a vztahy k odvětvím ostatním. Rozmístění, nejdůležitější střediska, popř. oblasti. Rozmístění i obory výroby v místním kraji. Dosavadní úspěchy výstavby odvětví a další rozvoj. Výrazné příklady spolupráce s SSSR a ostatními socialistickými zeměmi:

Těžba paliv a průmysl energetický. Těžba rud a hutnictví. Strojírenství, jeho význam pro výstavbu i obranu. Chemický průmysl. Výroba hlavních stavebních hmot. Přehled lehkého a potravinářského průmyslu.

Zemědělství

Hlavní odvětví a obory zemědělství, odlišnosti podle oblastí, zvláště v rostlinné výrobě. Podrobněji zemědělství v místním kraji. Význam socializace zemědělství. Další úkoly v rozvoji výroby.

Doprava

Odvětví dopravy a její sepětí s výrobou. Dopravní spojení se SSSR. Železniční doprava, její modernizace a další rozvoj. Hlavní železniční trati. Železniční síť v místním kraji. — Význam silniční dopravy zvláště v místním kraji. — Praktické využití jízdního řádu železničního a autobusového. Letecká doprava.

6. Postavení ČSSR ve světě (4 hodiny)

ČSSR — součást světové socialistické soustavy, význam pro výstavbu a obranu. Náš dovoz a vývoz. Úspěchy naší kultury. Země tábora socialismu, úspěchy výstavby a vzájemné pomoci. Mírové soutěžení s kapitalistickými zeměmi. Vedoucí úloha Sovětského svazu v boji za vítězství socialismu a zachování míru.

Vycházky (6 hodin)

Výrobní závody z geografických hledisek.

Docvičování, besedy, filmy (4 hodiny)

Praktické práce (během roku)

Čtení podrobných map místního kraje. — Čtení map ČSSR, zvláště též map se speciálním obsahem. Používání jízdních řádů. Používání jednoduchých statistických přehledů a diagramů o ČSSR a o výrobě v ostatních zemích. Sledování a využívání zpráv a dat o místním kraji, o přírodě, obyvatelstvu, výrobě a výstavbě ČSSR a o mezinárodní spolupráci socialistických zemí — v publikacích a v denním tisku.

Učební osnovy základní devítileté školy

Z E M Ě P I S

6.—8. ročník

Vydalo Státní pedagogické nakladatelství, n. p., v Praze
jako svou publikaci č. 431-06

Odpovědný redaktor: Antonín Bendl

Technická redaktorka: Jana Týlová

Z nové sazby písmem Public vytisklo Rudé právo, vydavatelství ÚV KSČ v Brně

Formát papíru 86×61 cm — AA 0,77 — VA 1,02 — D-06*30467

Tematická skupina a podskupina 16/4 — Vydání 5.

Cena výtisku Kčs 0,55

63/II-14

0406

15-077-64 Kčs 0,55

15-077-64

SPN

0406

431-06

15-077-64

16/4 Kčs 0,55